

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานีนามัย ใน 25 จังหวัด ในเขตภาคกลาง รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2541 ถึง มกราคม 2542

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นเจ้าหน้าที่สถานีนามัย จำนวน 382 คน ที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัย 382 แห่ง ได้รับแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์กลับคืนมาทั้งหมด 271 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 70.9

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ความรู้ การปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา 0.98 และนำไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่สถานีนามัยที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ในเขตอำเภอบางคนที่จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 20 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรู้และการปฏิบัติได้เท่ากับ 0.88 และ 0.95 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวน 271 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 69.4 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 35.1 ปี มีระดับการศึกษาประกาศนียบัตรพหุคุณครุ / พยาบาลระดับต้น/ พนักงานอนามัย/ พนักงานสาธารณสุข ร้อยละ 39.1 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 38.0 และประกาศนียบัตรพหุคุณครุอนามัย/ พนักงานอนามัย/ ผู้ช่วยพยาบาล/ ทันตสาธารณสุข ร้อยละ 22.9 มีตำแหน่งเจ้าหน้าที่พนักงานสาธารณสุขมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.3 ปฏิบัติงานในสถานอนามัยนานเฉลี่ยเท่ากับ 12.5 ปี เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ ร้อยละ 68.6 แหล่งที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อมากที่สุด คือ จากการเรียนในหลักสูตร ร้อยละ 99.3 มีคู่มือเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ ร้อยละ 76.0 และมีคู่มือการใช้เครื่องหรือหม้อนึ่งไอน้ำ ร้อยละ 55.0 วิธีการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อที่มีในสถานอนามัย คือ การแช่น้ำยาทำลายเชื้อ ร้อยละ 100 การนึ่งด้วยไอน้ำ ร้อยละ 96.7 และการต้มเดือด ร้อยละ 56.5 ชนิดของหม้อต้มที่มีในสถานอนามัย คือ หม้อสำหรับต้มอุปกรณ์ชนิดใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 30.3 ชนิดของน้ำยาทำลายเชื้อที่มีใช้ในสถานอนามัยมากที่สุด คือ แอลกอฮอล์ ร้อยละ 94.8 และชนิดของเครื่องนึ่งไอน้ำที่มีใช้ในสถานอนามัย คือ หม้อนึ่งไอน้ำ ร้อยละ 80.8 และเครื่องนึ่งไอน้ำขนาดเล็ก ร้อยละ 26.6

2. ความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานอนามัย ในเขตภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อถูกต้องโดยรวมอยู่ระหว่าง 13-33 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 24.3 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เมื่อพิจารณาความรู้เป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งประเภทของอุปกรณ์ทางการแพทย์ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 1.8 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ ไม้กดลิ้นสแตนเลสที่ใช้ในการตรวจเป็นอุปกรณ์ที่อย่างน้อยควรทำลายเชื้อโดยการต้ม คิดเป็นร้อยละ 83.8 และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ อุปกรณ์ทางการแพทย์แบ่งตามระดับความเสี่ยงต่อการทำให้เกิดการติดเชื้อได้เป็น 3 ประเภท คิดเป็นร้อยละ 44.7

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการทำความสะอาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 2.6 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ แปรงที่มีขนอ่อนเป็นเครื่องใช้ ที่จำเป็นต้องใช้ในการล้างทำความสะอาดอุปกรณ์บางชนิด คิดเป็นร้อยละ 91.1 และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ การล้างอุปกรณ์ด้วยน้ำที่ไหลจะทำให้สิ่งสกปรกกระเด็นจากอุปกรณ์และปนเปื้อนสิ่งแวดล้อมง่ายที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.5

2.3 ความรู้เกี่ยวกับการต้มเค็ด กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 5.1 จากคะแนนเต็ม 8 คะแนน ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ การปิดฝามือให้สนิทขณะต้มอุปกรณ์ เพื่อให้อุณหภูมิในหม้อคงที่ คิดเป็นร้อยละ 84.1 และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ การใส่อุปกรณ์เพิ่มในหม้อต้มขณะที่น้ำเดือดแล้วต้องเริ่มนับเวลาใหม่จนครบกำหนดจึงนำอุปกรณ์ทั้งหมดมาใช้ได้ คิดเป็นร้อยละ 38.4

2.4 ความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อด้วยน้ำยาทำลายเชื้อ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 8 จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ ภาชนะที่ใช้ในการเตรียมและบรรจุน้ำยาทำลายเชื้อต้องสะอาดปราศจากเชื้อเนื่องจากเชื้อสามารถเติบโตในน้ำยาทำลายเชื้อได้ คิดเป็นร้อยละ 95.9 และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ น้ำยาคลอรีน 2% สามารถทำให้อุปกรณ์ปราศจากเชื้อได้ เมื่อแช่อุปกรณ์นาน 10 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 26.6

2.5 ความรู้เกี่ยวกับการทำให้ปราศจากเชื้อด้วยการนึ่งไอน้ำ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 6.9 จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน ข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ ตู้หรือภาชนะที่เก็บห่ออุปกรณ์ที่ผ่านการนึ่งทำให้ปราศจากเชื้อแล้วต้องสะอาดและมีฝาปิดมิดชิด คิดเป็นร้อยละ 98.1 และข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องน้อย คือ การใช้เทปกาเดมิ (tape test) ปิดบนห่อเครื่องมือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบห่ออุปกรณ์นั้นผ่านการทำให้ปราศจากเชื้อด้วยการนึ่งไอน้ำแล้ว และการนึ่งไอน้ำภายใต้ความดันควรเปลี่ยนน้ำในเครื่องหรือหม้อนึ่งทุกครั้งก่อนที่จะนึ่งอุปกรณ์ในแต่ละวัน คิดเป็นร้อยละ 5.5 และ 4.4 ตามลำดับ

3. การปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยในเขตภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อถูกต้องเป็นรายด้าน คือ การทำความสะอาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ การต้มเค็ด การ

ทำลายเชื้อด้วยน้ำยาทำลายเชื้อ และการทำให้ปราศจากเชื้อด้วยการนึ่งไอน้ำ คิดเป็น 2.8, 3.9, 9.4 และ 10.9 จากคะแนนเต็ม 5, 5, 15 และ 15 คะแนน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 การปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการทำความสะอาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือ เช็ดหรือฟุ้งอุปกรณ์ที่ล้างแล้วให้แห้งเสมอก่อนนำไปแช่น้ำยาทำลายเชื้อหรือนำไปนึ่งไอน้ำ คิดเป็นร้อยละ 91.1 กิจกรรมที่ปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุด คือ ไม่ใช้น้ำที่ไหลล้างทำความสะอาดสิ่งสกปรกและผงซักฟอกออกจากอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 5.5

3.2 การปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการต้มเคี่ยอด กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือ ปิดฝาหม้อให้สนิทตลอดเวลาขณะต้มอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 93.6 กิจกรรมที่ปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุด คือ ปลดอุปกรณ์ที่ต้มครบเวลาที่กำหนดแล้วให้แห้งก่อนนำออกจากหม้อต้มใส่ในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท คิดเป็นร้อยละ 51.3

3.3 การปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการทำลายเชื้อด้วยน้ำยาทำลายเชื้อ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือ เก็บอุปกรณ์ที่ผ่านการทำลายเชื้อแล้วไว้ในภาชนะที่แห้ง สะอาด และมีฝาปิดมิดชิด คิดเป็นร้อยละ 92.2 กิจกรรมที่ปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุด คือ ไม่แช่กรรไกรตัดชิ้นเนื้อ และเข็มเย็บแผลในน้ำยาทำลายเชื้อก่อนนำไปใช้ครั้งต่อไป คิดเป็นร้อยละ 13.3

3.4 การปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการทำให้ปราศจากเชื้อด้วยเครื่องนึ่งไอน้ำ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติถูกต้องมากที่สุด คือ เก็บห่ออุปกรณ์ที่ผ่านการนึ่งไอน้ำในตู้หรือชั้นวางของที่มีมิดชิด แห้ง และสะอาด คิดเป็นร้อยละ 95.0 กิจกรรมที่ปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุด คือ ทดสอบประสิทธิภาพการทำให้ปราศจากเชื้อของเครื่องหรือหม้อนึ่งไอน้ำด้วยสปอร์ของเชื้อแบคทีเรีย (spore test) เดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.5

4. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานีนามัย ในเขตภาคกลาง

4.1 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ กลุ่มตัวอย่างพบปัญหาในการทำงานเนื่องจากไม่มีคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนการฝึกอบรมและการได้รับความรู้ ขาดการสนับสนุนด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้า มีงานประจำมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาในการปฏิบัติที่ถูกต้อง และขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

4.2 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ในสถานีนอนามัย กลุ่มตัวอย่างขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำความสะอาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เหมาะสม อุปกรณ์ทางการแพทย์มีจำนวนน้อย ขาดวัสดุที่ใช้ในการห่ออุปกรณ์เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่เหมาะสม ไม่มีหม้อต้มสำหรับต้มอุปกรณ์โดยเฉพาะและขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมน้ำยาทำลายเชื้อที่เหมาะสม

4.3 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับน้ำยาทำลายเชื้อ กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องไม่สามารถเลือกชนิดของน้ำยาทำลายเชื้อที่ใช้ได้เอง ไม่ทราบคุณสมบัติและวิธีการใช้น้ำยาทำลายเชื้อแต่ละชนิด และเบิกจ่ายน้ำยาทำลายเชื้อล่าช้า

4.4 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการนิเทศ กลุ่มตัวอย่างได้รับการนิเทศจากผู้นิเทศหลายคนที่ให้คำแนะนำแตกต่างกัน และขาดการนิเทศที่ต่อเนื่อง

5. ข้อเสนอแนะในการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในแต่ละด้านดังนี้

5.1 การปฏิบัติงานในสถานีนอนามัย ควรจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อแก่เจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยทุกคน และจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานีนอนามัยที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ทันสมัย เป็นแนวทางเดียวกัน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

5.2 อุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้ในสถานีนอนามัย ควรมีการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานีนอนามัยอย่างเพียงพอ

5.3 น้ำยาทำลายเชื้อในสถานีนอนามัย ควรสนับสนุนน้ำยาทำลายเชื้อที่ตรงกับความต้องการอย่างเพียงพอ เหมาะสมและมีมาตรฐาน

5.4 การนิเทศ ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อแก่ผู้นิเทศให้มีความรู้เป็นแนวทางเดียวกัน และจัดทำคู่มือ/แนวทางในการนิเทศเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานีนามัยรวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาเจ้าหน้าที่สถานีนามัยเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้ออย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาเนื้อหาและการสอนเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ
3. ได้ข้อมูลพื้นฐานและแนวทางสำหรับการวิจัยในประเด็นอื่นเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานีนามัยต่อไป

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่สถานีนามัย ใน 25 จังหวัด ในเขตภาคกลาง จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ทำให้ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาเพียงร้อยละ 70.9 นอกจากนี้การศึกษากิจการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อครั้งนี้ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจากผู้ปฏิบัติเอง ผลการศึกษาอาจมีความแตกต่างจากการศึกษาโดยการสังเกต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่สถานีนามัยยังขาดความรู้และมีการปฏิบัติไม่ถูกต้องในกิจกรรมเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ด้านการบริหาร

- 1.1 ควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานีนามัยที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

1.2 ควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อสำหรับสถานอนามัย โดยเฉพาะที่มีเนื้อหาอ่านเข้าใจง่ายและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

1.3 ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สถานอนามัย และผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

1.4 ควรสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้ออย่างเพียงพอ รวมทั้งให้การสนับสนุนการประเมินประสิทธิภาพการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานอนามัย

1.5 ควรจัดให้มีหน่วยงานหรือศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องหรือหม้อหนึ่งไอน้ำในระดับเขต

1.6 ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อในสถานอนามัยอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการปฏิบัติงาน

ควรมีการนิเทศและติดตามการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานอนามัยอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการศึกษา

3.1 สถาบันการศึกษาทางการแพทย์และสาธารณสุขควรเพิ่มระยะเวลาและเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อ

3.2 สถาบันการศึกษาควรมีส่วนช่วยในการจัดอบรมเพื่อฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อแก่บุคลากรทางการแพทย์อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานอนามัย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำลายเชื้อและการทำให้ปราศจากเชื้อของเจ้าหน้าที่สถานอนามัย